

תלמוד

היו האמט אויך
דאס הארין
נאר הוי אר פסט
עם באהאר גען

אור ובהירות בעבודת השם במשנת ברסלב

והפרי את לב האבן משרכם
ותתתי לכם לב בשר

פרשת וארא
גלייך בו תשפ"ב

אור להביות הלב של איש הישראלי
בזמן מאד עני לב השמים לה יתברך,
ואין סף ואין תכלית לתשוקתו

לב ופירוש של הדברי

עבודת ה', לא מה שחשבת...

'עבודת השם' היא נקראת.

היא תכליתנו בעולם הזה, והיא תשוקתו ושאיפת חייו של כל מי שלב יהודי פועם בקרבו.

אולם בגלותנו אנו, נדמה לעיתים, כי עבודה זו הפכה למשא מפרך ומכביד, אותו חפצים אנו להשליכו מעלינו בהקדם האפשרי.

כאשר אנו בוחנים את עצמנו, ומנסים להבין היכן שורש הבעיה, אנחנו לא מצליחים להבין...

כבר מגיל שלש עשרה מילאה שאיפה זו כל ליבנו, כבר בנינו לעצמנו תוכניות מפוארות לשמונים השנים הקרובות, הכל היה כל כך מסודר ומושלם, העתיד היה נראה מבטיח מאי-פעם. אך בפועל, שום דבר לא עובד. התוכניות המושלמות מתגלות פעם אחר פעם ככישלון חרוץ.

הזעקה מהדהדת ועולה: האם זוהי עבודת ה' עליה התכוון הכתוב? האם תמה תקוותנו לנצח?

'גלות מצרים', גלות אכזרית ונוראה מאין כמוה. הפעם הראשונה בה יורד עמו חביבו של השי"ת, בניו של מלך, אל קרוב לשער החמישים של הטומאה.

כמו לא עמדה להם זכות אבותיהם הצדיקים, כאילו ננטשו והושלכו אל גוב האריות באין תקווה. וכאשר פרעה הרשע מצליח להוליך אותם שולל ולוכד את העם בערמה, מתחילים הם אט אט לרדת מטה לתוך שערי הטומאה, שער אחר שער.

במהלך אותה גלות נוראה, מופיע הגואל הנאמן, ובפיו בשורת הגאולה. וראו זה פלא: כאשר הוא מגיע לבשר לעם ישראל את בשורת הגאולה, הוא פוגש באנשים תשושים ומיואשים אחרי שנות עבודת פרך כה רבות, ואף שהישועה שהוא מגלה אמורה לגרום להם לעוזב הכל ולרוץ אחריו בכל לב, דומה כי דבריו נופלים על אוזניים ערלות.

"ולא שמעו אל משה" - אומר הכתוב (שמות ו, ט) - והסיבה היא: "מקוצר רוח ומעבודה קשה". והדבר תמוה עד למאד: הרי לדבריו של משה מחכה להם עתיד מזהיר של גאולה חיי חירות...

היהודים בגלות מצרים, מגלים לנו הצדיקים, נכשלו בנקודה זו:

"מקוצר רוח ומעבודה קשה" - שמחמת שהם בבחינת 'קוצר רוח', מחמת שהם קטני אמונה, על ידי זה צריכים לעבודות קשות ולתעניות. (ליקוטי מוהר"ן, פו)

טבעו של האדם משונה הוא עד מאד, הוא יעדיף לסבול רבות בדרך בה הוא רגיל לצעוד, ובלבד שלא יידרש לשנות מאורח חייו הרגיל והמוכר.

לאחר שהסתבך בצרה מסוימת, בונה הוא לעצמו תכנית יציאה מסוימת לפי הנראה בעיניו. אך כאשר הוא מנסה בכל דרך אפשרית להוציא לפועל את התוכנית שהוא בנה לעצמו, הוא מגלה שהישועה עוד רחוקה...

כאשר יבוא אליו מאן דהוא ויבטיח לו ישועה בקלות רבה, ובלבד שיסכים לבטל את דעתו, הוא יסרב בצורה נחרצת: 'זה לא יכול להיות', הוא יטען, 'זה כלל לא מתאים לתוכנית אותה בניתי לעצמי'...

כאשר ננסה להתבונן בקורותיו של הדור האחרון נגלה איך עניין זה מהווה את שורש הצרה של הדור האחרון.

הצדיקים שנשלחו להאיר את אותו חושך בו אנו שרויים, מגלים את אוזנינו על עצות ודרכים מופלאים, היישר מאוצר חסדיו האינסופיים של הבורא הרחמן.

לשם משל, נטה את אוזנינו לאחת העצות המופלאות של הרועה הנאמן:

תיכף כשאדם רוצה להיכנס בעבודתו יתברך, אוי תיכף היא עבירה גדולה כשיש לו עצבות, חס ושלום, כי עצבות היא סטרא אחרא והשם יתברך שונא אותה. (ליקוטי מוהר"ן תניינא, מח)

הצדיקים שכל מטרתם היא אך ורק לקרבנו לעבודתו יתברך, חוזרים ומתעקשים שתקוותינו תלויה בשמחה התמידית. אולם, לנו, שפלי הדעת ומבולבלי השכל, נדמה כי אין זה צורך כה חשוב...

דוגמאות רבות נוספות יש לאותן טעויות הנגרמות מאותו חוסר אמונה יסודי, הגורמות לאדם לא אחת לבלות את שנותיו היקרות מפז על רעיונות מורכבים ותוכניות שגויות, ולשווא.

למשל, כאשר האדם חש כי כבד עליו עול המצוות, עד כי לעיתים הוא כבר ממש לא מסוגל להתחבר אליהם. ובדעתו ברור לו כי הצלתו היחידה תהיה אך ורק 'לקחת את עצמו בדיים', אך מכיוון שאין הוא מסוגל לכך, הרי הוא מוותר על כל שאיפותיו הגבוהות, ובוחר לו את הדיכאון והשינה לרעים קרובים.

אולם אם לא נתעקש ונפנה לשמוע את דעתם של הצדיקים שלא טעמו טעם חטא, אותם שחסכו מעצמם את אותה 'רוח שטות' המטרידה את האדם משני העולמות, נגלה אוצר בלום של עצות פשוטות וישרות המתאימות לכל אחד, בכל מצב וזמן.

כשנתמיד בדרך זו, ונחפש פתרון לכל כאב, ריחוק או צרה אך בתורתם של הצדיקים הישנים, נזכה בוודאי 'לאורך רוח' ו'עבודת ה' קלה ומאירה', שתוביל אותנו יחד עם כלל ישראל לגאולת עולם במהרה, אמן.

בציאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' (שמות ט' כט)

ערב ראש חודש שבט, תקע"א, היתה הפעם הראשונה מאז הסתלקותו של רבינו ז"ל בחג הסוכות, בה נתקבצו ובאו כאחד אנשי הבעל תפילה, תלמידיו הקדושים, על מקום קברו הקדוש.

וכאשר מעיד ומספר מוהר"ת (ימי מוהר"ת ח"א עב): ובאנו לאומין ביום שישי, ערב ראש חודש שבט, שנת תקע"א, והיא הפעם הראשון שנסענו לאומין אחרי הסתלקותו כדי להשתטח על קברו הקדוש, כשהוא מוסיף לציין ולהזכיר: וכבר מבואר במקום אחר את כל מה שהבטיח את מי שיהיה על קברו ויתן פרוטה לצדקה ויאמר העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו שיעזור לו לנצח וכו'.

שם המקום המוכן לו לעסוק בתיקוני הדורות, וכלשון מוהר"ת: כי שם המקום המוכן לו ממשתי ימי בראשית לעסוק שם בתיקון העולם לדורות, לכל מי שיבוא אליו לשם ויאמר העשרה קפיטל תהלים הידועים אצלנו, כאשר הבטיח בחיים חיותו, אשרי הזוכה לה! (שם, סו)

בחיי מוהר"ן (רכ"ז) מסופר שבעת ששהה רבינו באומן, סמוך להסתלקותו, ענה ואמר: **בציאתי את העיר אפרש את כפי.**

אפס קצה סוד הדבר מרומז בדברי התלמיד הגדול בספרו ליקוטי הלכות (חול המועד ד') על פי התורה הנוראה 'תקעו תוכחה' אותה גילה רבינו בראש השנה האחרון לחייו, העוסקת בין השאר בענין התוכחה הראויה של הצדיק המעוררת את הריח טוב של ישראל, ואת השיר שיתער לעתיד.

וזה לשון מוהר"ת: או אינו פוסק מלעסוק בבחינת תיקון התפילה הנ"ל עד שיגמור כרצונו בבחינת "בציאתי מן העיר אפרש את כפי". כשיצא מן העיר אל קברו, או יפרוש את כפיו בתפילה, עד שיגמור מה שרוצה. ועל כן שם על קברו יכול כל אחד להתתקן, אפילו הגרוע שבגרועים, כי שם עיקר הכח של בחינת התפילה הנ"ל, שעל ידי זה עיקר קול התוכחה הנ"ל, שהוא קול הניגון הנ"ל שעל ידי זה מוכיח את ישראל בבחינת "נדי נתן ריחו", שעל ידי זה עיקר התיקון שה נעשה בשעת מיתתו דייקא, כי או דייקא מוכיחם כנ"ל. ועל כן שם הכל יתתקן כראוי כל מי שיוכה לבוא לשם בחייו. וזהו בחינת העשרה קפיטל תהלים שאומרים שם שהם בחינת עשרה מיני נגינה, שהם בחינת קול הניגון הנ"ל וכו', שעל ידי זה מעורר ריח טוב אפילו מהגרוע שבגרועים שבישראל ומתקן הכל על ידי זה.

בנוסף לכל מה שפועל במקום ציונו הקדוש עבור החיים, הוא פועל גם ובעיקר עבור רבבות נפשות ישראל המתים, העומדים ומצפים לתיקון נשמותיהם, כאשר הודיע: וכבר גילה דעתו בפירוש וברמז שכל מה שמקט עם אנ"ש המקורבים אליו, הוא את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, וכמו שפירש"י אף עם דורות העתידין לבוא, ונשמע מפיו הקדוש שאמר באומן "בציאתי את העיר אפרש את כפי" (פרפראות לחכמה תורה ח' תנינא), אשרי הזוכה לבוא לשם בחיים חיותו.

ראה מסובך במזני...

אם אתה זוכר את הקטע בליקוטי הלכות שהראיתי לך בשבוע שעבר - כתוב שם: "וכשיבין האדם בעצמו כל זאת איך הוא שובב ומשוגע ממש, כי הולך אחרי שרירות לבו ואינו מסתכל על תכליתו הנצחי, בוודאי יחוס על עצמו ויצעק הרבה לה' יתברך" (ליקוטי הלכות, גילוח ד, ז).

רבי נתן לא כתב "וכשירגיש האדם", אלא "וכשיבין האדם". שכן, 'משוגענער' אינו 'מרגיש' שהוא משוגע, אך ברגע שהוא 'מבין' שהוא משוגע, 'בוודאי יחוס על עצמו ויצעק הרבה לה' יתברך".

כך רצה הרבי שנצעק להשם יתברך; מתוך הבנה - ואם זוכים, גם מתוך הרגשה - שאנחנו עומדים בסכנה עצומה ואיומה.

אני רוצה לקרוא לך שיחה בשיחות הר"ן, שם ממחיש לנו רבינו ענין זה, כשהוא משתמש עם דוגמא משני מאורעות שאירעו עמו, בהם היה מצוי בסכנת טביעה, וצעק אז מעומק הלב.

הנה, זה כאן בשיחה קי"ז:

"בכפר אוסיאטין סמוך לעיר מעודידווקע, שם היה דר חמיו ז"ל, ושם היה עיקר גידולו. ושם הולך נהר גדול ועליו גדלים קנה וסוף הרבה למאד מאד. והיה דרכו בקודש של אדונו מורינו ורבינו זצוק"ל שהיה לוקח לפעמים ספינה קטנה ושט עמה בעצמו לתוך הנהר, אף על פי שלא היה יכול היטב להנהיג ספינה זאת, אף על פי כן היה שט עמה עד אחורי הקנה וסוף, עד המקום שלא היו רואין אותו עוד. ושם עשה מה שעשה בעבודת השם יתברך בתפילה והתבודדות, אשרי לו".

פעם אחת, כאשר שט עם הספינה לתוך הנהר, "והוא לא ידע להנהיג הספינה, וכשבא בתוך הנהר רחוק מהיבשה לא ידע כלל מה לעשות, כי הספינה מתנדדת, וכמעט שטבע חס ושולם. ואז צעק להשם יתברך והרים ידיו אליו כראוי".

"וכן כשהיה תלוי בידיו על החומה בטבריה, כשרצה לברוח מהעיפוש רחמנא ליצלן וכו', וראה תחתיו הים כינרת וכמעט כמעט שיפול כמבואר בספור הנסיעה שלו לארץ ישראל (בספר שבחי הר"ן ח"ב), אז גם כן צעק בלבו להשם יתברך כראוי".

"והיה רגיל לספר זאת, ורצה להכניס בלבנו שכך צריך כל אחד ואחד לצעוק להשם יתברך ולישא לבו אליו יתברך כאילו הוא באמצע הים תלוי על חוט השערה, והרוח סערה סוער עד לב השמים עד שאין יודעין מה לעשות, וכמעט אין פנאי אפילו לצעוק, אבל באמת בוודאי אין לו עצה ומנוס כי אם לישא עיניו ולבו להשם יתברך. וכך צריכין בכל עת להתבודד ולצעוק להשם יתברך, כי האדם בסכנה גדולה בזה העולם כאשר יודע כל אחד בנפשו, והבן הדברים היטב" (שיחות הר"ן, קי"ז).

פתחה לי את הלב. זה הזכיר לי גם את השנים הטובות שהייתי נוסע בבחורותי, עם החבורות, להתבודד ביער זה.

אך מאידך, אני חייב להגיד לך את האמת; מלבד מה שהיה שם קר מאד, וגם פחדתי קצת מהערבים, היה לי גם קושי עם עצם הצעקה. דווקא שם, כשיכולתי וגם ניסיתי לצעוק, התעוררו בי מחשבות על עצם הענין של הצעקה. התחלתי להתבודד, ובעיקר התפללתי על הענין של שמירת עיניים, ואז התחלתי לצעוק קולי קולות: "אוי, אוי, אוי". אבל הרגשתי כאילו אני עושה איזה 'שפיל' (= הצגה)...

מילא כשהלב מתעורר וצועקים, ניחא. אבל כשבאים לדבר לפני ה' ולבקש ממנו רחמים על שמירת עיניים - מה הענין לצעוק? האם יש איזה 'תיקון' או 'סגולה' לצעוק קולות?

אם יש כזה 'תיקון', אני מוכן לעשות את זה. השאלה היא, האם זה אכן 'ענין' לצעוק ולצעוק? האם גם כשאני מבקש על דבר פשוט כזה של שמירת עיניים, לדוגמא, אני צריך לצעוק קולי קולות?

הר"ר שמוחה: אוי, ר' מנחם. כנראה אתה לא קולט או לא זוכר עד כמה הבקשה על שמירת עיניים - או כל דבר אחר שבקדושה - הוא שאלה של חיים ומוות... ולכן אתה יכול לומר שזה נראה לך 'הצגה' לצעוק...

ה'הצגה' האמיתית זה מי שמבקש על שמירת עיניים, באופן רגוע ושליו, בלי לצעוק קולי קולות כמו אחד שעומד לטבוע בלב ים...

תגיד לי ר' מנחם, האם לדעתך מי שנקלע לרוח סערה בלב ים ועומד לטבוע כל רגע - האם זה 'תיקון' או 'סגולה' לצעוק קולי קולות 'הצילוי'? ואם הוא צועק, האם זה 'שפיל', כלשונוך?

ר' מנחם: בוודאי שלא.

הר"ר שמוחה: למה?

ר' מנחם: כי הוא זועק על החיים שלו.

הר"ר שמוחה: נו, והרי ממש כך כשאתה בא לבקש על שמירת עיניים לדוגמא, אתה לא בא לבקש על משהו טוב, בגדר לוקוסוס, אלא אתה בא לצעוק על החיים שלך... וכמו שרבי נתן כותב בתפילה שאחר תיקון הכללי: "ראה מסוכן כמוני, טורף בלב ימים"...

ר' מנחם: ואם אני לא מרגיש את זה?

הר"ר שמוחה: זה לא ענין של 'הרגשה', זה ענין של 'הבנה'. ברגע שאתה יודע ומבין שלחיות בעולם הזה בלי שמירת עיניים, זה סכנת מוות נצחי; ברגע שאתה מבין ש"כשאין האדם מסתכל על התכלית למה לו חיים" (ליקוטי מוה"ר, רסח) - אתה צריך לצעוק ולצעוק קולי קולות להשם יתברך, בין אם אתה מרגיש ובין אם לא...

הר"ר שמוחה: שלום ר' מנחם, אתה זוכר שדיברנו בשבוע שעבר על ענין הצעקה?

ר' מנחם: בוודאי, איך אפשר לשכוח. הרי כל השבוע התעסקתי סביב זה...

הר"ר שמוחה: אז תשמע איזה 'השגחה פרטית'; בדיוק אחרי שדיברתי אתך, כשלמדתי כליל שישו את הזוהר שעל הפרשה, הגעתי לדף כ', וראיתי שם דברים מבהילים על גודל כח ומעלת הצעקה.

רבי יצחק אומר שם שאנו מוצאים ג' לשונות אצל בני ישראל במצרים: אנחה - "ויאנחו בני ישראל", שועה - "ותעל שועתם", וצעקה - "ויצעקו". ואז בא רבי יהודה ואומר: "גדולה צעקה מכולן, וזה קרובה להקדוש ברוך הוא יותר מתפילה ואנחה! דכתיב כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו" (זוהר הקדוש, פרשת שמות, דף כ"ע"א).

וממשיך שם הזוהר: "רבי יצחק אמר, גדולה צעקה, שמושל על מידת הדין של מעלה. רבי יוסי אמר, גדולה צעקה, שמושל בעולם הזה ובעולם הבא. בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא, דכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם וישיעם" (שם).

ר' מנחם: פלאי פלאים!

האמת היא, שאחרי שדיברת אתי מהענין של 'צעקה', עברו עלי כמה מעברים וספקות בעניין.

הר"ר שמוחה: מה הכוונה?

ר' מנחם: קודם כל, היה לי פראבלעם עם המקום. ניסיתי לקיים את זה ולצעוק לה', אך פשוט לא מצאתי מקום מתאים. איפה אני יצעק? בבית? ברחוב? בבית הכנסת? הרי אי אפשר להיעמד היכן שהוא ולהתחיל לצעוק. כולם יסתכלו עלי, ובסוף גם לא ירצו להשתדך עם ילדי...

ובכן, היומיים הראשונים של השבוע עברו בחיפושים אחר מקום מתאים לצעוק... עד שביום שלישי החלטתי שאי אפשר כבר לדחות, ופשוט ביררתי מתי יש הסעה לפעלד' בחצות הלילה, קמתי בחצות [האמת שלא קמתי, הייתי עדיין ער] ונסעתי עם החבורה הנפלאה ליער שליד קבר שמואל הנביא.

הר"ר שמוחה: או אה, מקום מתאים מאד לצעקה להשם יתברך.

ר' מנחם: למה? מה המיוחד ביער זה?

הר"ר שמוחה: הרי זהו היער שליד ביתו וקברו של שמואל הנביא (כמו שכתוב "ויקברוהו בביתו ברמה") כך שבפשות זהו המקום בו קרה מה שמסופר עליו בתנ"ך: "ויצעק אל ה' כל הלילה" (שמואל א טו, א).

הזוהר (הי"ל) מביא את הפסוק הזה וכותב: "אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל 'ניחמתי כי המלכתי את שאול למלך', מה כתיב 'ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה'. הניח הכל, ולקח צעקה, משום דהיא קרובה לקודשא בריך הוא יתיר מכולהו! [= יתיר מהכל]. הדא הוא דכתיב 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי' (זוהר הקדוש, פרשת שמות, שם).

שמעתי גם שרבי שמואל שפירא זצ"ל היה אומר ששמואל הנביא חי נ"ב שנים, כמנין תורה נ"ב בליקוטי מוה"ר"ן, בה מגלה רבינו את העצה של 'היעור כלילה', לצאת באמצע הלילה חוץ לישוב ושם להתבודד לפני ה'... סליחה שהפסקתי אותך. על כל פנים, ספר נא לי איך היה שם ב'פעלד'?

ר' מנחם: מצד אחד היה נפלא מאד. כבר הרבה זמן לא הייתי ביער, ונהייתי מאד להגיע לשם. עצם ההגעה לשם

נהמת

נהמת לבו של מדרת' ת' הסכנה העצומה

רבונו של עולם, הביטום בענינו פי רבו מקאובינו וצרות לבנו, כראי דעלמא פלא, רעה את צאן הברנה. והנה אנכי בעניי הולך נע ונד בגוף בלא נשמה, בגלם בלא דעת, כספינה תועה בלב ים פלי מנהיג, והרוח סערה הולך ופוער מאד מאד בקל עת ובקל רגע. להתקרב אליי יכול מקומות עונותי המרפיים, ודרכי התשובה נעלמו מפני, ואיני יודע עצה ותהבולה איה לבקש דעת וישלך וכן וגבורה להתגבר על יצרי הרע, להכניעו ולשפרו לכופו להשתעבד לך, להפלות לבני אלהי בקאמת, פי תעיתי מאד מאד מקרשתתך האמיתית. תעיתי כשה אבד בקש עבדך פי מצותיה לא שכתת'". (ליקוטי תפילות ח"א)

הגוף קופא והלב רותח...

ליל חורף קשה, קור וקיפאון, כפור ושלג, שוררים בכל רחבי אוקריינא, ובתוכה עיר הגעגועים אומן, צועד לו האברך ר' לוי יצחק בענדער ז"ל באחת מרחובותיה של אומן, סמוך ונראה להיכל הקלויז.

היה זה בשעות הערב של לילי טבת הארוכים, באחת משנות התר"פ, לא מעט זמן לאחר שכבר נגמרה והסתיימה תפילת ערבית והריקוד שאחריה. והנה הוא רואה מרחוק את החסיד הנלהב ר' מאטעס (מתיהו) כהן, שרק זה עתה גמר את תפילתו, הולך ומתקרב אליו.

אצל ר' מתתי אין שום תפילה שלא יכניס בה את כל כוחו, בין אם זה שחרית ובין אם זו מנחה או מעריב. תפילותיו המלוות בקולות ואנחות ובמחייאת כפיים בהתלהבות, היו לשם דבר באומן ואף מחוצה לה.

ר' לוי יצחק מאושר עם ההזדמנות שנפלה לידו, לפגוש את ר' מתתי בהליכתו ברחוב. גם עתה הוא אחוז שרעפים, אבל לא כמו באמצע עבודותיו הגדולות, כשאתקרב אליו אנסה לבקש ממנו, אולי אוכל לשמוע מפיו איזה שיחה או דיבור שילהיב את לבי לקראת 'קריאת שמע שעל המיטה', וכחכנה לעת רצון הגדול של חצות לילה. ואכן כך, הוא ניגש אליו ביראת הכבוד, ודרש את שלומנו באמירת 'א גוטע נאכט', ואף ר' מתתי נענה לעומתו בחיוך רחב ובמאור פנים.

אפשר לשמוע איזה דיבור מפיכם? בוודאי. ר' מתתי פתח את פיו בחכמה, דברי חכמים בנחת נשמעו, דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל לב מבקש וכוסף אשר בולע כל מילה בערגה.

כשראה ר' מתתי שהוא מדבר על 'אודנין דשמע', התחיל להרחיב הדיבור ולהאריך מענין לענין בתורות רבינו, אשר בהן היו מחשבותיו הקדושות משוטטות, עד אשר ארכו לו שם השעות, ור' לוי יצחק עומד בקור האיום ומרגיש שעוד מעט הוא קופא, על אף מעיל הפרווה אשר לבש. אך מפני יראת הכבוד לר' מתתי ומגודל צמאנו, המשיך להקשיב לדבריו הנעימים והבוערים.

בשלב מסוים, כשר' לוי יצחק הרגיש שאינו מסוגל יותר לעמוד מול קור נורא ועו שכזה, נאלץ בלית ברירה, לעצור את ר' מתתי, ובקשתו בפיו: "הבה נסור הביתה, אני לא מסוגל לסבול את הקור". ר' מתתי פתח את עיניו כמתמיה; הוא לא מבין על איזה קור הוא מדבר?! הרי אדים חמים סובבים אותו מרוב התלהבותו בעת דברו מרבינו, "כי תנועת השכל דקדושה מוליד חום" (לקוטי מוהר"ן, כא).

לר' מתתי עצמו לא היה קר אך הוא הבין את ר' לוי יצחק, והזדרז לסיים את הענין. או אז המשיך בדרכו הביתה, לחטוף את תנומתו הקצרה, כשבעוד שעה קלה כבר יעבור כאן שוב, בדרכו לציון ולקלויז, 'לחצות' ולעבודות הלילה עד לתפילת שחרית בכח ובאש קודש יחד עם שאר העובדים בקלויז.

ואף ר' לוי יצחק פנה והלך לדרכו הביתה כשכל גופו רועד מקור, אך לעומת זאת, נשמתו מלאה חמימות ולהבות אש, מהדיבורים החמים כחלי אש אשר שמע זה עתה. כשגם הוא ממהר לקראת האורח הקדוש, חצות לילה, המתקרב ובה.

החסיד ר' מתתיהו כהן ז"ל הי"ד

נולד בפולין לאביו שהיה חסיד ראדזימין. היה למדן עצום וגאון נפלא, בצעירותו מצא את שאהבה נפשו על ידי שהזדמן לידו ספר 'עלים לתרופה'. כשהמשיך הכיר את ר' יצחק ברייטער הי"ד.

היה מהיחידים שזכו לעבור מפולין לאומן, שם קבע מקומו בתורה ועבודה בעניות נוראה ודחקות עצומה, אך שמח בחלקו היה ומאיר פנים. בתחילת מלחמת העולם השנייה נתפס ע"י הקומוניסטים ימ"ש, והם שילחוהו יחד עם עוד עובדים מאנ"ש לארץ ציה וצלמוות באכזריות נוראה. "אבינו מלכנו נקום נקמת דם עבדיך השפוך".

תולדות חייו הקדושים של
אבן עזריה מוהר"ת ז"ל
ע"פ פני ראש השנה בארבעת עשר ימים
פרק ב

שבטוח אני בהם שדעתם לשם שמים" (שו"ת נודע ביהודה אבן העזר, תקנת עגונות ס"ט, כט).

ברם, כרבים אחרים מגאוני אותה תקופה, נמנה רבי אריה לייב עם מתנגדי הבעש"ט הקדוש. הבעש"ט רצה לקרבו לאור החסידות, אך לא עלה בידו. רבי לייב התברך בשבע בנות, אך לבן זכר לא זכה. פעם אחת, הבטיח לו הבעש"ט בן זכר, וזאת בתנאי שיכבדו בסנדקאות ושהוא יקרא לו שם בישראל.

רבי לייב חריף, שבעצמו היה מקובל אלוקי ובעל רוח-הקודש, ענה לבעש"ט: "כבר שוטטתי בכל היכלי הנשמות ולא ראיתי שיש בן עבוירי". השיב לו הבעש"ט: "אכן צדקת, אולם הן עלי להוליד שני בנים, אתן אפוא אחד עבורכם".

ואמנם לא חלפה שנה ובן נולד לרבי לייב, כשהבעש"ט הקדוש מתכבד בסנדקאות ואף קרא לו שם בישראל "דוד צבי". למאז, התקרב רבי לייב חריף לבעש"ט ונעשה לאחר מבני חבריא קדישא שלו. הבעש"ט החשיבו עד מאוד ואלמר עליו שיש לו את נשמת האמורא הקדוש אב"י (נכדו הגאון רבי ישראל מתתיהו אורבאך בהסכמתו לספר 'זיכרון יהודא' לבוב תרנ"ד).

אך לא זמן רב השתעשע רבי לייב עם בנו. ילד בן שבע שנים היה דוד צבי, כששבק אביו חיים בהיותו בגיל ארבעים. אולם דבר מופלא אירע; רבי לייב המנוח החל לבוא מהעולם העליון מדי לילה וללמוד עם בנו תורה!

כשנתיים ומחצה נמשך הלימוד בין האב ובנו, עד שנודע הדבר בין הבריות ועורר בקרבם השתאות עצומה. וכך היה המעשה: כשהיה רבי דוד צבי בגיל עשר, בא בברית האירוסין עם בתו של הגאון רבי אהרן הכהן מבראדי, בן בנו של הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ אב"ד פוזנא בעל 'סמיכת חכמים'. ויהי ביום אשר אירס בק"ק בראד את בת הרה"ג אהרן הכהן, אז התוועד עם חכמי הקלויז שם ואמר לפניהם פלפול עצום, וכאשר שמעו כן תמהו וישאלו אותו לאמר להם מי הוא אשר לימדו, והגיד להם שכל זה קיבל מאביו הרה"ג ז"ל הבא אליו ללמדו בכל לילה, ומאז לא בא עוד ללמדו והי' הדבר קשה מאוד בעיני אמו הצדקת ושאלה אותו: בני מה עוולה כך. השיב: אמי יקרתי, שום עוון בי לא מצאתי, ויהי בחזירתם ק"ק סטאניסלאוו השתטחה על קבר בעלה הרה"ג הנ"ל בכ"י עצומה לאמור לה: מדוע לא בא בפ"פ, אז השיבה החלום בזה"ל: ח"ו להרהר ולחשוך את בני יחיד, כי קדוש הוא ורק רשות ניתן לי מלמעלה בהסתר דבר שלא יתקנאו בי, ועתה כי נתגלה הדבר בעולם הזה - אין לי עוד רשות יותר מאחרים כמוני. ואודה לה' כי למד רוב חכמתו ממני ועתה חפצי שילמוד תוה"ק מהרה"צ ה"ר מיכיל מזלאטשוב צצוק"ל" (קונטרס 'גדולת דוד' לנכדו ר' אברהם אליעזר אורבאך)

אמנם אביו הפסיק להופיע ממרום ללמדו, אך התורה ששמע מעולם האמת הטביעה רושם עז בנפשו.

בשנים שלאחר מכן, קיבל רבי דוד צבי תורה בטהרה מפי הגאון הקדוש ה'נודע ביהודה' שהיה מידידי אביו.

גאונות ותמימות

מורינו רבי נתן גדל בבית אמיד. אביו היה גביר מופלג, כך שכל עתותיו פנויים היו להתמיד בלימודו ולהתעלות במעלות התורה והיראה.

מקטנותו היה מתמיד בתורה. דרך לימודו היה ישר, ובעוד חבריו לספסל הלימודים חיפשו להקשות קושיות, עד שמרוב פלפולים וקושיות סטו מהדרך הישרה, היה הוא לומד בפשטות ובבהירות. וכאשר העירו לו מדוע אינו מקשה שום דבר, היה מתצל: "מה אעשה שאין לי קושיות?". המלמד שלו נוהג היה לומר: "מעדיף אני את ה'פשט' של נת'לע, על פני קושיותיהם של שאר התלמידים".

כך, דווקא מתוך פשטותו וישרותו בלימוד, כאשר אך ורק חיפוש ה'אמת' לנגד עיניו, הגיע לעמקות וגאונות, וזכה לכוח מיוחד לחדש חידושין דאורייתא.

בעודו נער עול ימים, הוכר כגאון גדול במקצועות התורה, ואף כבקי בשאר חכמות, כחכמת התכונה והחשבון.

בשנת תקנ"ב, בהיותו בן שנים עשרה שנה, כבר נתפרסם רבי נתן בכל האזור כלמדן מופלג, עד שדבק בו הכינוי "העילוי מנמירוב".

בהגיע עת דודים, נלקח לחתן על ידי הגאון רבי דוד צבי אורבאך, המכונה 'דער גרויסער רבי דוד צבי' (רבי דוד צבי הגדול) שכיהן כרב ואב-בית-דין בקהילות שאריגראד, קרמיניץ, מוהילוב והעיריות שסביבותיהן. רבי דוד צבי שהיה מתלמידי הגאון הקדוש ה'נודע ביהודה', היה מפורסם כאחד מגדולי פוסקי ההלכה בדורו וכתב חידושים רבים בש"ס, הלכה ואגדה, וכמו כן הסכמותיו הופיעו בספרים שיצאו לאור בזמנו.

מלבד גאונותו, התפרסם רבי דוד צבי בצדקותו ויראתו הגדולה. במשך ארבעים שנה לא ישן על מיטה והיה מתנמנם בעודו יושב על כסאו של כ"ד לייב, כשנר תחוב בין אצבעות ידו, שכאשר תגיע הלהבה אל ידו, יוכרח להתעורר ולחזור ללימודו. וקדוקו בשמירת ההלכה על קוצו של יו"ד ויותר מכך, היה חידוש. במשך כל ימות השבוע לא נטל ידיו לסעודה, ורק בשבת, שאז יש חיוב לאכול שלש סעודות, היה נוטל ידיו עם חומרות מופלגות ביותר. לימים התבטא מוהרנ"ת: "לפני שהתקרבתי לרבינו, לא הייתי מבין במה יכול היה משה רבינו ע"ה להיות גדול יותר מחותני".

רבי דוד-צבי היה מתנגד מובהק לדרך החסידות, למרות שאביו היה ממעריצי הבעל שם טוב. ומעשה שהיה, כך היה:

בתחילת דרכה של החסידות, התייחסו אליה רבים מגדולי הדור בחשדנות (בגין משיחי-השקר שהופיעו בשנים שקודם לכן והדיחו אלפים מיראל מדרך הישר). על כיסא הרבנות בעיר בוטשאטש (ולאחר מכן סטניסלאב), ישב בעת ההיא הגאון רבי אריה-לייב אורבאך, המכונה 'רבי לייב חריף', בנו של הגאון רבי מרדכי מרדוש אב"ד בומבורג. גדול בתורת הנגלה והנסתר ובעל יד בקבלה, היה רבי לייב חריף. הגאון הקדוש בעל ה'נודע ביהודה' מעיד עליו שהוא אחד מ"שלושה עמודי עולם..."

מצפוני

לב

ולא רק להורידה, רק אדרבה שתוכל לעלות יתר על ידו (עיני בליקוטי מוהר"ן תורה י"ד ותורה כ"ב).

ובכן, ישנם שני דרכים כיצד להשכין שלום ביניהם: יש דרך של 'להתרומם' מעל הגוף ולברוח כביכול, להתעלם ממנו ולחיות באופן מרום, באופן שמתמלאים עם חיות ואור רוחני (ולא ניכנס עכשיו ללבן עד כמה מן האמת יש בהתמלאות האת) ואזי לא מרגישים כ"כ את הנמיכות החומרית של הגוף ומבואותיו האפלים.

[וזהו גם הסיבה מדוע יש בדרך זו נטיה חזקה לחיות את ה'לעכטיגקייט' של המועדים הקדושים, כי הלא המה ימים מרוממים מצד עצמם, שכמעט משכיחים את ימות החול היבשים והאפלים. ואין זה פלא, כי בחלוף ימי החג, החזרה לשגרת החיים הבלתי מרוממים קשה מנשוא].

מאידך, יש דרך של 'לתקן' את הגוף ולזכוכ, באופן שאין בורחים ואין מתעלמים ממידותיו השפלים וחומריותו, אלא 'מיניה וביה' מתקרבים אל השי"ת ע"י זקקה ושוועה ודיבורי אמת אל השי"ת. (כמוכן שאין כונת הדברים לחיות ולהשלים עם התאוות, כי זה פשוט וברור שצריך לברוח מהם מנחשווי קשת).

וזהו סוד עבודת ה'התבודדות' - לא לטאטא את הבעיות מתחת לפטיח, אלא אדרבה, לפתוח אותם ולפרוס אותם על השולחן, ולתקנם ולהעלותם ע"י שמדברים דיבורי אמת אל השי"ת וכואבים את הריחוק וזועקים ומשוועים להשי"ת. אשר זהו בעצם התיקון והתכלית של כל הירידות והנפילות, "כי לעלות מדרגא לדרגא צריך ירידה תחילה, שזהו בחינת ירידה תכלית העליה" (ליקוטי מוהר"ן, כב).

[ובדרך זה, יש הרבה מה לעשות בימי החול. והאור של המועדים הקדושים, אין תפקידם להשכיח מאתנו את חשכות ימות החול, אלא אדרבא, להאיר לנו, ולתת לנו את הכח להמשיך את האור אל תוך ימות החול (עיני היטב בענין זה בליקו"מ תניינא תורה ב' סעיף ה' בענין המשכת השמחה של שבת לעצבות של ימי החול).

ותמצית ענין זה מתבאר לנו מדברי רבינו הקדוש, בליקוטי מוהר"ן תניינא תורה כ"ג, וזה לשון קדשו:

"בענין השמחה, ע"פ משל, שלפעמים כשבני אדם שמחים ומרקדים, אי חוטפים איש אחד מבחוץ שהוא בעצבות ומרה שחורה, ומכניסים אותו בעל כרחו לתוך מחול המרקדים, ומכריחים אותו בעל כרחו שיהיה שמוח עמהם ג"כ. כן יש בענין השמחה, כי כשאדם שמוח, אזי המרה שחורה ויסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתירה, להתאמץ לרדוף אחר המרה שחורה, דווקא, להכניס אותה ג"כ בתוך השמחה, באופן שהמרה שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיהפוך המרה השמחה, שאז מגודל השמחה והחידוה, מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה שחורות שלו לשמחה. נמצא שחוטף המרה שחורה, ומכניס אותה בעל כרחו לתוך השמחה כמשל הנ"ל".

כלל הדברים: החיים רצופים בירידות, השאלה היא רק מה עושים איתם: האם מתעלמים מהם, או שמא מתחזקים והופכים אותם לעליות - כפי שאכן מלמדנו רבינו.

אחרי שנתברר [בשבוע שעבר] שהדבר הנצרך ביותר לעובד ה' הוא ה'התחזקות', רציתי לשאול: הרי יש בעולם הרבה עובדי ה', ובכל זאת אנו רואים שאינם עסוקים כ"כ עם ה'התחזקות?' ועוד רציתי לשאול: מדוע בברסלב מדברים הרבה מלעבוד את ה' גם בשעת ירידות ונפילות ולהחזיק מעמד, כאילו שזוהי מציאות שכיחה מאד אצלם, ואילו בעולם [אצל העובדי השם] אין מדברים מזה כ"כ?

יפה שאלת, ונגעת באחד מדרכי היסוד במשנתו של רביה"ק. ובכן, ראשית כל, שתי שאלותיך אחת הן, שכן - כל ה'התחזקות' באה לחזק את האדם שלא יפול, וגם אם הוא נופל שיחזק מעמדו ויתחזק בכל מה שיוכל. נמצא, שאכן אלה שמצוי אצלם ירידות ונפילות, הם אלה שההתחזקות היא נר לרגלם.

[וזאת למדוע! שכל כוונתנו ב'נפילות' ו'ירידות', אינה לעבירות ח"ו, אלא על כך שאין הולך לו לאדם כרצונו בעבודת ה', ויחסי לרצונותיו הרי הוא נופל ויורד למדרגות תחתונות יותר מאשר הוא שואף].

ובכן, כדי לענות לך, אפתח במשל: היו היה יהודי יקר אשר היה מטופל בבנים, ולדאבון לב לא זכה שהשלום ישכון בביתו, וגם עם חינוך ילדיו לא הצליח באופן מיוחד. גם בבחינה גשמית לא התנהלו הדברים כמו שצריך, והבית היה רחוק מאד מלהיות בית של שמחה. היהודי היקר דגן פנה בצר לו לעזרה, להתייעץ עם החכמים ונבונים, כדת מה לעשות. איתרע מזלו, ונקלע ל'חכם מופלג', אשר במקום ליעץ לו כיצד להשקיע בשלום ביתו וחינוך ילדיו וניהול ביתו באופן הנכון - אשר הוא אמנם תהליך איטי מאד, ועבודת המידות קשה ומתמדת, עד שזוכים לראות פרי עמלו והכל על מקומו יבוא בשלום - יעץ לו ההוא עצה קלה ו'נפלאה', וזוהי: היות ויש בית-כנסת סמוך לביתך, לכן ראה נא לבלות רוב שעותיך שמה, ובביתך אל תבקר אלא לעתים רחוקות, באופן המינימלי שרק שייך, וכך תרוויח שלא תראה ולא תיפגש כמעט עם כלל הבעיות, ותוכל לחיות חיים טובים ושמחים.

'עצה נפלאה' לכאורה... יתכן מאד שיהודי זה אכן שש ושמוח ברוב שעות היום, בבלותו בביה"כ עם חבריו וכו'. אולם פתרון זה של 'התעלמות' מהבעיות, לא די שאינה פותרת את הבעיות, אלא אדרבה היא רק מגדילה ומעמיקה אותן, היות והן צומחות וגודלות ועושות פרי ואין מעצור בידם.

כלפי מה דברים אמורים: הגוף הוא ביתו של הנשמה, ומטבעו הוא חומרי וארצי. מאידך, הנשמה היא חלק אלוה-ממעל, כולה צח ואור. ושניהם שוכנים יחדיו: הנשמה מושכת למעלה [כל זמן שלא השתיקו אותה כליל, ה' יצילנו], ומאידך הגוף מושך למטה, והוא [בדרך כלל] המהווה מקור לכל הירידות והנפילות, וצריכים לעמול קשה כדי שיהיה 'שלום בית' בין הגוף והנשמה, דהיינו שהגוף יקבל את אור הנשמה ויתבטל אליו לשרתו,

אפשר לשלוח שאלות שיופיע במדור הזאת בטל או באימייל של המערכת

בשורה מרנינת לב מגיעה מעיר הגעגועים אומן, על פתיחת בית המדרש לתורה ולתפילה, אשר זה כמה נכסוף נכספו כלל אנ"ש למצוא פינה שקטה בה יוכלו ללמוד ולהתפלל בישוב הדעת, בזמן שהותם באומן. ואכן, זה עתה התברשו כי נפתח בסיעתא דשמיא ביהמ"ד חדש ברחוב פרוסקה 7, פינת יקרת לתורה ולתפילה בישוב הדעת ודיבוק חברים.

במקום מתקיימים שלושה תפילות ביום בהתלהבות ובכח. זמני התפילות הם: שחרית - כוותיקין עם הנץ החמה, מנחה - עשרים דקות לפני השקיעה, ומעריב - בזמן צאת הכוכבים. כמו כן, ישנו במקום 'אוצר הספרים', לכל הרוצה לעסוק בלימוד התורה ביישוב הדעת. והיה כל מבקש ה' המגיע לאומן לציון רבינו הקדוש, יוכל ליהנות ממקום נפלא זה.

מעמד היסטורי גדול ומרגש התקיים בעיה"ק ירושלים - 'כנס התבודדות' לבוגרי ישיבת 'מתיבתא ברסלב' ירושלים, בו התחזקו מאות בוגרי הישיבה לקיים עצת רבינו להתבודד בכל יום חוק ולא יעבור.

כידוע, מתקיים בכל שנה בישיבה 'כינוס התבודדות' בו מתחזקים יחד בחווי הישיבה לקיים את עצת התבודדות, אשר היא "המעלה העליונה וגדולה מן הכל", כדברי רבינו הקדוש. והשנה, לאור בקשת בוגרי הישיבה המעוניינים להתחזק גם הם בדבר נשגב זה, הוחלט לקיים לראשונה כנס כללי לכלל האברכים הבוגרים.

הכנס התקיים ברוב פאר והדר במוצאי צום 'עשרה בטבת' באולם 'יד אשר' בשכונת גילה בירושלים בהשתתפות מאות בוגרי הישיבה, ובראשם מגידי-שיעורים והנהלת הישיבה.

האברכים יצאו מהכינוס עם קבלה חזקה להשתדל בכל עוז ותעצומות שלא יעבור עליהם אפילו יום אחד בלי התבודדות. וכלשון מוהר"ן במכתבו לבנו: "שתזכה לקבל עלך להחדש מעתה בכל יום לטובה, ואל תאבד יום אחד בלי התבודדות!".

זה כמה שבועות אחדים חלפו מאז פתיחת בית המדרש החדש "נועם השם" דחסידי ברסלב בעיה"ק ירושלים, רחוב אביתר הכהן 9, וכבר הספיק המקום להפוך לאבן שואבת עבור כלל האברכים החסידיים המקורבים לאורו של רבינו הקדוש, כשהמקום משמש 'בית ועד לחכמים', לעסוק שם בעבודת התפילה בכח ובהתלהבות, לימוד התורה בחיות ושמחה, עבודת השם ברגשי קודש, וכן שיעורים ושחת חברים בספרי רבינו הקדוש מתוך כיסופים ורצונות נפלאים.

בימים אלו אנו מתבשרים, כי אחר כמה שבועות, בהם לא היה ביהמ"ד פתוח רק בשבתות, עקב גמר העבודות לפאר את בית המקדש מעט - ייפתח בית המדרש גם לימות החול, החל מהשבוע הבא. ומעתה יוכלו אנשי שלומנו להתוועד שם דבר יום ביומו, בתורה ותפילה ועבודת ה'.

בואו ותחי נפשכם!

נקודות

אמר: נכספתי מאד להמשיך את העולם אל עשייה, שיהיה חיוב אצל כל אהר ואתר להמיר כף וכה בקל יום ולא יעבר, וכיוצא. ואמר, שאפילו אותן האנשים הרחוקים מן הקדושה מאד, שנלכדו במצודה רעה עד שרגליהם בעברות הם ושלום רחמנא ליגלין רחמנא לשון, אף על פי כן, הכם של התורה גדול כל כך עד שייבחרו להוציא אותם מן העברות שרגליהם בהם הם ושלום. ואם יעשו להם חק קבוע וחיוב חוק להמיר בקל יום יום כף וכה, יהיה אף שיהיה, בודאי יוכו לצאת ממצודתם הרעה על ידי התורה, כי כח התורה גדול מאד. (שיחות הר"ן יט)

התודה והברכה לפרנס ההדפסה וההפצה בשבוע זה, הרה"ח ר' אברהם מנחם קנאפלעך שליט"א זכות הפצת תורת רבינו הקדוש תעמוד לו ולמשפחתו שיוזכה לכל טוב והצלחה בכל הענינים